

CPTPP vs RCEP

เมื่อจีนสนใจเข้าเป็นสมาชิก

ฉบับส่งสื่อมวลชน
CURRENT ISSUE

ปีที่ 27 ฉบับที่ 3282

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564

▶ ประเด็นสำคัญ

- เมื่อจีนสนใจ CPTPP กระตุกความสนใจของนานาชาติรวมทั้งไทยให้กลับมาทบทวนพิจารณาความตกลงนี้อย่างจริงจัง ซึ่งหากไทยหรือชาติใดจะเข้าเป็นสมาชิกต้องผ่านกระบวนการยอมรับจากสมาชิกเดิม การเจรจาเงื่อนไขการเปิดตลาด และสุดท้ายต้องผ่านขั้นตอนทางกฎหมายของประเทศผู้สมัครที่โดยรวมต้องใช้เวลาราว 1-2 ปี หลังจากนั้นยังมีระยะเวลาผ่อนผันในการปฏิบัติตามเงื่อนไขการเปิดตลาดที่ได้เจรจากันไว้ ดังนั้นในระยะเวลา 1-2 ปีนี้ CPTPP จะยังไม่เปลี่ยนแปลงไปปัจจุบัน ขณะเดียวกันไทยก็อยู่ใน RCEP ที่เป็นความตกลงพหุภาคีขนาดใหญ่ทั้งยังมีจีนรวมอยู่ด้วยแม้จะมีความโดดเด่นที่เอื้อประโยชน์ต่อไทยแต่ก็ไม่อาจมองข้าม CPTPP ได้
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่า หากไทยและจีนอยู่ในความตกลง CPTPP นับว่ามีข้อได้เปรียบเหนือกว่า RCEP ในบางประเด็นโดยเฉพาะการเข้าถึงตลาดใหม่ การเชื่อมต่อห่วงโซ่การผลิตได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น ช่วยสร้างแต้มต่อให้กับไทยที่พึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศและการส่งออก แต่ CPTPP ยังมีประเด็นอ่อนไหวด้านสิทธิบัตรยาและการคุ้มครองพืชพันธุ์ใหม่ที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่ RCEP ไม่ได้ระบุไว้ในเงื่อนไขการรวมกลุ่ม ดังนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องชั่งน้ำหนักหากจะต้องปรับปรุงกฎระเบียบด้านต่างๆ ของประเทศให้เป็นไปตามความตกลงที่เจรจาไว้ในระยะเวลาที่กำหนด อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะกลายเป็น FTA รูปแบบใดย่อมมีผลกระทบที่ทุกประเทศต้องเผชิญ การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจนแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนมาตรการเยียวยาที่ครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มจะเป็นจุดเปลี่ยนให้ทางการไทยสามารถเดินหน้าความตกลงต่างๆ ได้

การประชุม ครม. เมื่อ 12 ตุลาคม 2564 ได้หารือเรื่องความตกลงที่ครอบคลุมและก้าวหน้าสำหรับหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership: CPTPP) ซึ่งการพิจารณาเข้าร่วมความตกลงดังกล่าวกลับมาเป็นประเด็นอีกครั้งเมื่อจีนหันมาสนใจสมัครสมาชิกเมื่อเดือนกันยายนที่ผ่านมา ตามมาด้วยไต้หวัน รวมถึงสหราชอาณาจักรที่สมัครเป็นสมาชิกเมื่อต้นปี โดยท่าทีของนานาชาติโดยเฉพาะจีนยิ่งทำให้ประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างใกล้ชิดกับจีนหวนกลับมาพิจารณา CPTPP อย่างจริงจังอีกครั้ง

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบใน 2 กรณี กรณีที่ 1 ปัจจุบันไทยและจีนต่างเป็นสมาชิกในความตกลงพหุมิตรทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคหรือ RCEP (Regional Comprehensive Economic Partnership) ที่กำลังรอการเปิดเสรีอย่างเป็นทางการ กรณีที่ 2 หาก CPTPP รับอังกฤษ ไต้หวัน จีนรวมถึงไทยเข้า

เป็นสมาชิกใหม่ ซึ่งการที่ไทยอยู่ในกลุ่มย่อมไม่พลาดโอกาสการเข้าถึงตลาดสำคัญได้ทัดเทียมคู่แข่งในอาเซียน ทั้งยังกลายเป็น FTA ที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดมีสัดส่วนถึง 1 ใน 3 ของ GDP โลก แซงหน้า RCEP โดยภายใต้สมมติฐานว่าไทยและจีนร่วมเป็นสมาชิกในทั้ง 2 กรอบความตกลงมีข้อสังเกตความแตกต่าง ดังนี้

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง CPTPP กับ RCEP

	CPTPP+อังกฤษ+จีน+ไต้หวัน+ไทย	RCEP
สมาชิก	สมาชิกเดิม 11 ประเทศ (ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม ชิลี เปรู แคนาดา เม็กซิโก) สมาชิกใหม่ 4 ประเทศและภูมิภาค (อังกฤษ จีน ไต้หวัน ไทย)	สมาชิก 15 ประเทศ ประกอบด้วย อาเซียน 10 ประเทศ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์
ขนาดเศรษฐกิจ	35% ของ GDP โลก (32.5 ล้านล้านดอลลาร์ฯ)	30% ของ GDP โลก (30.9 ล้านล้านดอลลาร์ฯ)
ขนาดตลาด	27% ของประชากรโลก (2,084 ล้านคน)	29.0% ของประชากรโลก (2,283 ล้านคน)
จุดเด่น	ผนึกกำลังการผลิตได้เหนียวแน่นขึ้น เชื่อมอเมริกา เอเชียและยุโรป	ยึดโยงห่วงโซ่การผลิตอาเซียนและเอเชีย
การค้ากับโลก	36.8% ของการส่งออกโลก (6.3 ล้านล้านดอลลาร์ฯ)	31.7% ของการส่งออกโลก (5.4 ล้านล้านดอลลาร์ฯ)
การค้ากับไทย	45.2% ของการส่งออกไทยไปโลก (104.66 พันล้านดอลลาร์ฯ)	54% ของการส่งออกไทยไปโลก (123.4 พันล้านดอลลาร์ฯ)
แนวทางการเจรจา	มีกรอบใหญ่ไว้เป็นแนวทางหลักในประเทศสมาชิกปฏิบัติตาม แต่มีระยะเวลาให้สมาชิกปรับตัวได้มากขึ้น	มีกรอบใหญ่ไว้เป็นแนวทางให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติ และไม่กดดันสมาชิกในการปฏิบัติ
ประเด็นการเจรจา	30 เรื่อง และให้ความสำคัญกับการบังคับใช้ในแต่ละเรื่องอย่างเคร่งครัด โดยเรื่องสำคัญที่เพิ่มเติมจาก FTA ทั่วไป คือ สิ่งทอ แรงงาน การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ทฤษฎีสินทางปัญญาและประเด็นรัฐวิสาหกิจ	20 เรื่อง และยืดหยุ่นให้แก่สมาชิกในการปรับใช้
	มีประเด็นอ่อนไหวในเรื่องทฤษฎีสินทางปัญญาครอบคลุมเรื่อง สิทธิบัตรยา และการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ซึ่งเน้นเดินตามหลักปฏิบัติสากลภายใต้กรอบเวลาที่ตกลง จะส่งผลต่อประชาชนและเกษตรกรจำนวนมากที่ภาครัฐต้องเตรียมแผนงานรับมือ	RCEP ไม่มีข้อบังคับที่เคร่งครัด
การเปิดตลาดสินค้า	กำหนดสินค้าลดภาษี 99% ของสินค้าทั้งหมด แต่มีความยืดหยุ่นได้ขึ้นกับการเจรจา อาทิ ญี่ปุ่นขอเปิดตลาดแค่ 94% และมีระยะเวลาลดภาษี 21 ปี	ต่อ ยอดจากการเปิดตลาดของ ASEAN กับคู่เจรจาทั้ง 5 ประเทศ หลักๆ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของการเปิดตลาดแต่ละประเทศ
ตัวอย่างการเปิดตลาดของประเทศที่เป็นสมาชิกทั้ง CPTPP และ RCEP	ญี่ปุ่น: ลดภาษีไก่ ปลาหมึก หมู เปรู: ลดภาษีรถยนต์ ข้าว น้ำตาล ผู้เย็บ เวียดนาม: ลดภาษียางนอก ยางรอง มาเลเซีย: ลดภาษีข้าว	สินค้าดังกล่าวไม่ลดภาษีภายใต้กรอบ RCEP ซึ่งไทยก็ยังต้องเสียภาษี

ที่มา: IMF, Trademap โดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

Disclaimers

รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่เชื่อว่ามีความน่าเชื่อถือที่ปรากฏขณะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้ออกประกันใดๆ เพื่อชี้ชวน เสนอแนะ ให้คำแนะนำ หรือจูงใจในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยความระมัดระวังและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใดที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้เป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงข้อความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)

บริการทุกระดับประทับใจ

- **มิติของการเข้าถึงตลาด:** RCEP เป็นกรอบการค้าที่ใกล้ตัวไทยมากที่สุดและไทยมี FTA กับแต่ละประเทศสมาชิกมานาน การรวมตัวที่เกิดขึ้นจึงไม่ทำให้ภาพการแข่งขันของสินค้าไทยต่างไปจากที่เป็นอยู่ ขณะที่ CPTPP จะทำให้ไทยมี FTA กับตลาดใหม่มากกว่า RCEP ได้แก่ เม็กซิโก แคนาดา อังกฤษและไต้หวัน ซึ่งเป็นโอกาสทองของไทยในการส่งออกผลิตภัณฑ์ยางผลไม้ อาหารทะเลไปยังแคนาดา ส่งออกยานยนต์ โทรศัพท์ HDDs ไปเม็กซิโก ส่งออกไก่แปรรูปและรถจักรยานยนต์ไปอังกฤษ รวมถึงการส่งออกเครื่องปรับอากาศและชิ้นส่วนยานยนต์ไปไต้หวัน โดยถ้าหากไทยเจรจาทำความตกลงทวิภาคีกับแต่ละประเทศคงใช้เวลานานกว่าจะเปิดเสรีได้ทีละประเทศ นอกจากนี้ บางสินค้าไทยก็อาจได้ประโยชน์ในกลุ่มสินค้าที่คู่ FTA ของไทยไม่ได้เปิดตลาดให้ไทยแต่เปิดให้ CPTPP เช่น ญีปุ่น (ไก่ ปลาหมึก หมู) เปรู (รถยนต์ ข้าว น้ำตาล ตู๋เย็น) เวียดนาม (ยางนอก ยางรอง) มาเลเซีย (ข้าว)
- **มิติของการผลิต:** CPTPP และ RCEP ล้วนเป็น FTA แบบพหุภาคีที่มีจุดเด่นเหมือนกันตรงที่การเป็นกลุ่มเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่รวมหลายประเทศให้เป็นหนึ่งเดียว อาานิสงส์ให้นักลงทุนสามารถเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตได้อย่างคล่องตัว ต่างกันตรงที่ RCEP เป็นการกระชับฐานการผลิตและตลาดในฝั่งเอเชียได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด แต่ CPTPP กลับมีความน่าสนใจมากกว่าด้วยการรวมแหล่งผลิตจากหลายพื้นที่ทั้งภูมิภาคอเมริกา ยุโรปและเอเชียจึงนับเป็นจุดขายสำคัญที่ยังไม่มี FTA ฉบับใดในโลกมีเอกลักษณ์เช่นนี้ สมาชิกสามารถใช้ประโยชน์จากกฎถิ่นกำเนิดสินค้า (Rule of Origins: ROOs) ที่ค่อนข้างยืดหยุ่นในการนำเข้าปัจจัยการผลิตจากประเทศนอกกลุ่มเข้ามารวมกับประเทศสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่าง ROOs ของสินค้าเม็ดพลาสติกกำหนดให้ใช้วัตถุดิบภายในสมาชิกร้อยละ 30-45 ที่เหลือสามารถนำมาจากนอกกลุ่มได้สำหรับสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และยานยนต์กำหนดที่ร้อยละ 30-60
- **มิติด้านกฎระเบียบ:** RCEP กำหนดกฎเกณฑ์การเปิดตลาดการค้าและการลงทุนเป็นหลักเท่านั้น แต่ CPTPP เป็นการรวมตัวในเชิงลึกมากกว่า FTA ทั่วไปครอบคลุมการเปิดเสรีด้านอื่นๆ อาทิ มาตรฐานแรงงาน มาตรฐานสิ่งแวดล้อม การไหลของข้อมูลอย่างเสรีและการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า CPTPP เป็นความท้าทายในการยกระดับกฎระเบียบของแต่ละประเทศสมาชิกที่อาจจะหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ตามมาเพื่อให้ปฏิบัติได้ตามกรอบเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ อย่างไรก็ตาม ด้วยความเข้มข้นของข้อปฏิบัติ CPTPP จึงได้เปิดให้สมาชิกเจรจาต่อรองช่วงระยะเวลาการปรับตัวในแต่ละเรื่องเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งในปัจจุบัน หลายประเทศก็ยังคงอยู่ในขั้นตอนการเปลี่ยนผ่าน ดังตัวอย่างของการเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่สมาชิกสามารถกำหนดสัดส่วนวงเงินขั้นต่ำที่สงวนไว้ให้แก่ธุรกิจในประเทศและมีช่วงเวลาการปรับตัวแตกต่างกัน ดังกรณีของเวียดนามมีระยะเวลาปรับตัวได้ยาวนานถึง 26 ปี โดยวงเงินที่อนุญาตให้

Disclaimers

รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่เชื่อในความน่าเชื่อถือที่ปรากฏขณะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้รับผิดชอบใดๆ เพื่อชดเชย โฆษณา ให้คำแนะนำ หรือมุ่งใจในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยความระมัดระวังและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสี่ยงใดที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้ถือเป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงชื่อความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)

บริการทุกระดับประทับใจ

ต่างชาติร่วมประมูลโครงการก่อสร้างเริ่มที่ 65.2 ล้านดอลลาร์ฯ ในปีแรก ทอยยปรับลดจนเหลือ 8.5 ล้านดอลลาร์ฯ ในปีที่ 16 และสำหรับการจัดซื้อสินค้าเริ่มที่ 2 ล้านดอลลาร์ฯ ในปีแรก จะลดลงเหลือ 0.13 ล้านดอลลาร์ฯ ในปีที่ 26 สำหรับกรณีของมาเลเซียมีระยะเวลาผ่อนผัน 21 ปี โดยโครงการก่อสร้างเริ่มที่ 63 ล้านดอลลาร์ฯ ในปีแรก ทอยยลดจนเหลือ 14 ล้านดอลลาร์ฯ ในปีที่ 21

โดยสรุป หากทั้งไทยและจีนอยู่ในความตกลง CPTPP ภาคอุตสาหกรรมการผลิต การส่งออกของไทยที่พึ่งพาเม็ดเงินลงทุนจากต่างชาตินับว่าได้อันสูงส่งค่อนข้างชัดเจนจากการเข้าถึงตลาดใหม่สามารถแข่งขันได้ทัดเทียมกับคู่แข่งของไทย ทั้งยังคว้าโอกาสได้มีส่วนร่วมในห่วงโซ่การผลิตขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการรวบรวมปัจจัยการผลิตจากหลายพื้นที่ของโลก ต่างจาก RCEP ที่ไทยได้ประโยชน์จำกัดเฉพาะภูมิภาคเอเชียเป็นหลัก **อย่างไรก็ดี CPTPP ก็มีประเด็นอ่อนไหวที่ภาครัฐต้องชั่งน้ำหนัก** โดยเฉพาะเงื่อนไขที่ไม่ได้ระบุไว้ใน RCEP ในเรื่องข้อปฏิบัติทางทรัพย์สินทางปัญญาที่อิงกับหลักเกณฑ์สากลไม่ว่าจะเป็นความเข้มงวดในการปรับใช้สิทธิบัตรยา และการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนและเกษตรกรในวงกว้าง แม้ไทยต้องดำเนินการปรับตัวในเรื่องนี้อยู่แล้วแต่ก็นับเป็นเรื่องท้าทายสำหรับไทยที่จะต้องปรับตัวภายใต้กรอบเวลาที่ตกลงไว้กับ CPTPP ซึ่งโจทย์สำคัญของการไทยคงอยู่ที่การสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนและถูกต้องรวมถึงแผนงานบรรเทาผลกระทบจึงจะช่วยผ่อนคลายนแรงตึงเครียดลงได้

อย่างไรก็ดี ขณะนี้ กรม. อยู่ระหว่างพิจารณาอนุมัติให้ไทยเข้าร่วมเจรจากรอบ CPTPP โดยสงวนท่าทีในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก แต่ในลำดับถัดไปหากไทยจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกจะต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนทั้งการการอนุมัติจาก 11 ประเทศสมาชิก รวมทั้งขั้นตอนการผ่านสภาฯ ตามกฎหมายภายในประเทศด้วย จึงทำให้ประเด็นนี้ยังต้องใช้เวลาเช่นกัน ดังนั้นในระหว่างทางสิ่งที่ไทยต้องดำเนินการควบคู่กันไปเพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพทางการผลิตของไทยอย่างยั่งยืน โดยคงต้องเดินหน้ากระชับความสัมพันธ์ทางการค้ากับคู่ค้าใหม่ๆ เพื่อสร้างแต้มต่อให้สินค้าไทย การพิจารณาจัดทำ FTA กับสหภาพยุโรป สหราชอาณาจักร สหรัฐฯ และอีกหลายประเทศ รวมถึงการยกระดับการผลิตของประเทศไปพร้อมกัน อาทิ ปรับปรุงกฎระเบียบของประเทศไทยให้ไม่ต่ำกว่าแนวปฏิบัติของ WTO ซึ่งจะส่งผลให้ไทยมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ลดกระแสการกีดกันทางการค้าในปัจจุบันได้ไม่ว่าไทยจะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม FTA ใดๆ ประกอบกับการยกระดับการพัฒนาประสิทธิภาพของภาคอุตสาหกรรม การผลักดันพื้นที่การลงทุนและกฎระเบียบใน EEC ให้ตอบเจตน์นักลงทุน การสร้าง Ecosystem ในการผลิตที่ดี การมีแรงงานฝีมือรองรับการผลิตของอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ความพร้อมของระบบโลจิสติกส์และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น

Disclaimers

รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่เชื่อในความน่าเชื่อถือที่ปรากฏขณะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้อันุมัติหรือรับรองเพื่อชี้ชวน เสนอแนะ ให้คำแนะนำ หรือจูงใจในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยความระมัดระวังและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใดที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้ถือเป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงข้อความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)